

Σχολιασμός της υπ' αριθ. ΑΠ 908/2023 απόφασης – Η αποδεικτική αξιοποίηση της μαρτυρίας του συγκατηγορουμένου

Σταυρούλα Στρατή
Δικηγόρος, ΜΔΕ Ποινικού Δικαίου ΕΚΠΑ

πηγή εικόνας: www.zrperdiem.com

Η παρούσα απόφαση πραγματεύεται, μεταξύ άλλων, το ζήτημα της εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ. Συγκεκριμένα, ο αναιρεσείων, ο οποίος καταδικάστηκε για την πράξη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, επικαλέστηκε τους εκ του άρ. 510 παρ. 1 στοιχ. Α' και Δ' ΚΠΔ λόγους αναίρεσης, ζητώντας να αναιρεθεί η προσβαλλομένη επειδή στηρίχθηκε σε μη επιτρεπτό από το νόμο αποδεικτικό μέσο, ήτοι στις καταθέσεις και στις απολογίες των αμετάκλητα καταδικασθέντων για το βασικό έγκλημα της ληστείας συγκατηγορουμένων του, και σε κάθε περίπτωση σε αποδεικτικά μέσα τα οποία απλώς αναπαρήγαγαν δευτερογενώς το περιεχόμενο των εν λόγω μαρτυριών. Το Ανώτατο Ακυρωτικό, ωστόσο, απέρριψε τον σχετικό λόγο αναίρεσης ως αβάσιμο, υποστηρίζοντας ότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν στήριξε την κρίση του αποκλειστικά στις καταθέσεις των συγκατηγορουμένων του αναιρεσείοντος, αλλά και σε έτερα, ρητώς κατονομαζόμενα αποδεικτικά μέσα,

το περιεχόμενο των οποίων δεν περιορίζοταν στην απλή αναπαραγωγή των όσων κατέθεσαν οι συγκατηγορούμενοι.

Αυτό το οποίο, φυσικά, παρουσιάζει εν προκειμένω ενδιαφέρον είναι η κατάσταση της μείζονος πρότασης, καθώς και η αξιολόγηση του περιεχόμενου των επιμέρους αποδεικτικών μέσων που πραγματοποίησε ο Άρειος Πάγος στο πλαίσιο της επιτρεπτής για τον αναιρετικό έλεγχο επισκόπησης της δευτεροβάθμιας απόφασης.

Καταρχάς, οφείλουμε να εκκινήσουμε από την παραδοχή ότι στο πλαίσιο της αυτόνομης ερμηνείας που υιοθετεί η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) σε σχέση με την έννοια του «μάρτυρα», γίνεται δεκτό ότι ως μάρτυρας μπορεί να αντιμετωπιστεί ακόμα και ο συγκατηγορούμενος,¹ εφόσον αυτός καταθέτει κάτι επιβαρυντικό για τον κατηγορούμενο, το οποίο μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για την καταδίκη του τελευταίου. Έτσι λοιπόν, οι εγγυήσεις² του άρθρου 6 παρ. 3δ της ΕΣΔΑ, ήτοι του «δικαιώματος αντιπαράθεσης» (“Konfrontationsrecht” – “right of confrontation”)³ του κατηγορουμένου, εφαρμόζονται και σε αυτή την περίπτωση, ακόμα και αν κατά το εθνικό μας δίκαιο ο συγκατηγορούμενος δεν εντάσσεται τυπικά στην κατηγορία των μαρτύρων. Προς τον σκοπό αυτόν, άλλωστε, και ιδίως προκειμένου να εναρμονιστεί η εθνική νομοθεσία με την αντίστοιχη νομολογία⁴ του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), θεσπίστηκε και η εφαρμοσθείσα εν προκειμένω διάταξη του άρθρου 211 ΚΠΔ (προϊσχύσαν 211Α ΚΠΔ).⁵

1. European Court of Human Rights, Guide on Article 6 of the Convention-Right to a fair trial (criminal limb), κεφ. VI, ενότ. Β, υποκεφ. 4, παρ. 496 (ενημ. 31.08.2022), Van Dijk P. / Van Hoof F. / Van Rijn A. / Zwaak L., Theory and Practice of the European Convention on Human Rights, 2006, σ. 644, Ζολώτας Τ. εις: Σαρμάς Ι./Κοντιάδης Ξ./Ανθόπουλος Χ., ΕΣΔΑ κατ' άρθρο ερμηνεία, 2021, άρ. 6 παρ.3, σ. 369, Κωστοπούλου Μ.-Α. εις: Σισιλιάνος Α.-Α., Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου-Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2017, άρ. 6, κεφ. V, σ. 339.

2. Ο κατηγορούμενος πρέπει να έχει τη δυνατότητα αφενός μεν να θέτει απευθείας (ο ίδιος ή ο συνήγορός του) ερωτήσεις στον μάρτυρα, αφετέρου δε να αμφισβητεί (“challenge”) και να αντικρούει, με δηλώσεις ή παρατηρήσεις του, το περιεχόμενο των σε βάρος του μαρτυρικών καταθέσεων.

3. Τζαννετής Α., ό. π., ΠοινΧρ ΝΗ, σ. 394, Γιαννακούρας Π. εις: Κοτσαλής Α., Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου & Ποινικό Δίκαιο, 2014, άρ. 6, σ. 673, Τσαγκαράκη, Ο μάρτυρας εξ ακοής στην ποινική δίκη, ΠοινΔικ 2010, σ. 724, Χριστόπουλος Π., Το δικαίωμα του κατηγορουμένου να ζητεί την προσκόμιση αποδεικτικών μέσων από τις δικαστικές αρχές, ΠοινΧρ ΞΣΤ, σ. 725.

4. Vidgen κατά Ολλανδίας (10.07.2012), Νικολίτσας κατά Ελλάδα (03.07.2014), Strassenmeyer κατά Γερμανίας (02.05.2023).

5. Τον αυτό σκοπό εξυπηρετεί και η διάταξη του άρθρου 365 παρ. 1 εδ. ε' ΚΠΔ, η οποία ομοίως αποτελεί έκφραση του δικαιώματος του άρθρου 6 παρ. 3δ της ΕΣΔΑ στον ελληνικό ΚΠΔ, καθώς κατοχυρώνει το δικαίωμα του κατηγορουμένου να θέτει ευθέως –πλέον– ερωτήσεις στον συγκατηγορούμενο που τον ενοχοποιεί· τελεί βέβαια υπό τον όρο ότι οι δύο κατηγορούμενοι δικάζονται στο πλαίσιο της ίδιας δίκης.

A. Η νομική φύση της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ

Ήδη από τη θέσπιση της εν λόγω διάταξης επικράτησε έντονη διχογνωμία όσον αφορά τη νομική φύση του άρθρου 211 ΚΠΔ (προϊσχύσαν 211Α ΚΠΔ), γεγονός το οποίο αυτονοήτως επηρέασε και τη μορφή της δικονομικής συνέπειας που συνοδεύει την τυχόν παραβίασή του. Έτσι λοιπόν, υπό το προϊσχύσαν δίκαιο,⁶ γινόταν δεκτό ότι η διάταξη εισάγει απλώς έναν «ήπιο αποδεικτικό περιορισμό»,⁷ υπό την έννοια ότι «οι καταθέσεις αυτές μπορούν να αξιολογούνται αλλά όχι και να αποτελούν το μοναδικό αποδεικτικό έρεισμα μιας καταδίκης». Σύμφωνα, μάλιστα, με την ως άνω άποψη, η εν λόγω ρύθμιση ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με την αρχή της ηθικής απόδειξης, καθώς στερούσε από τον δικαστή την ευχέρεια να αξιολογήσει ο ίδιος το αποδεικτικό υλικό, ενώ συγχρόνως ανέκυπτε και ζήτημα αντισυνταγματικότητας⁸ αυτής, λόγω φερόμενης καταστρατήγησης του άρθρου 87 παρ. 1 του Συντάγματος, αφού αποκλειόταν a priori εκ του νόμου ένα αποδεικτικό μέσο, καίτοι αυτό θα μπορούσε σε συγκεκριμένες περιπτώσεις να κριθεί αξιόπιστο κατά την πεποίθηση του εκάστοτε δικαστή, ως αποκλειστικού φορέα της δικαιοδοτικής λειτουργίας. Σύντομα, ωστόσο, επικράτησε η άποψη ότι η ρύθμιση του άρθρου 211Α του προϊσχύσαντος ΚΠΔ (νυν άρ. 211 ΚΠΔ) δεν αντίκειται, αλλά συμπληρώνει την αρχή της ηθικής απόδειξης, διότι εισάγει έναν «ατελή κανόνα αξιολόγησης των αποδείξεων»⁹ ήτοι, συνιστά απλώς μία υπόδειξη-οδηγία προς τον εφαρμοστή του δικαίου, ώστε αυτός να προσπαθήσει να τεκμηριώσει τη δικανική του πεποίθηση και σε έτερα αποδεικτικά μέσα πλην των όσων καταθέτει ο συγκατηγορούμενος, χωρίς όμως να εισάγει ευθεία αποδεικτική απαγόρευση. Την αυτή, μάλιστα, άποψη υιοθέτησε και αναπαρήγαγε και η νομολογία¹⁰ του Ανώτατου Ακυρωτικού, όπως προκύπτει και από την υπό εξέταση απόφαση.

Σε απάντηση, βέβαια, των ως άνω απόψεων, ως ορθότερη προκρίνεται η άποψη –η οποία υποστηριζόταν ήδη και υπό το προϊσχύσαν δίκαιο– που υποστηρίζει ότι η εν λόγω διάταξη καθιερώνει αποδεικτική απαγόρευση αξιοποίησης¹¹ και διευκρινίζει ότι σε κάθε περίπτωση

6. Το άρθρο 211Α του προϊσχύσαντα ΚΠΔ, ως αυτό θεσπίστηκε με το άρθρο 2 παρ. 8 του Ν. 2408/1996, είχε την εξής μορφή: «Μόνη η μαρτυρική κατάθεση ή απολογία προσώπου συγκατηγορουμένου για την ίδια πράξη δεν είναι αρκετή για την καταδίκη του κατηγορουμένου».

7. Οράτε σχετικά την Εισηγητική Έκθεση του Ν. 2408/1996, ΠοινΧρ ΜΣΤ, σ. 744 επ., Μπρακουμάτσος ΙΙ., Ερμηνευτικές παρατηρήσεις και προτάσεις στον Ν. 2408/1996, ΠοινΧρ ΜΣΤ, σ. 1192.

8. Τριανταφύλλου Γ., Η απαγόρευση αξιοποίησης της απολογίας ή της μαρτυρικής κατάθεσης του συγκατηγορουμένου, ΠοινΧρ ΜΣΤ, σ. 1212. Ορθώς, βέβαια, επισημαίνει στο ίδιο κείμενο ο Τριανταφύλλου ότι η ρύθμιση του άρθρου 211Α του προϊσχύσαντος ΚΠΔ δεν ήταν εξ ορισμού εσφαλμένη, απλώς θα έπρεπε η απαγόρευση αξιοποίησης να θεμελιωθεί σε άλλους λόγους.

9. Χαραλαμπίκης Α., Το άρθρο 211Α ΚΠοινΔ – ένας «ατελής» κανόνας αξιολόγησης των αποδείξεων, ΠοινΧρ ΜΘ, σ. 885.

10. Πρβλ. ΑΠ 447/2023, ΑΠ 63/2023, ΑΠ 1357/2022, ΑΠ 920/2022, ΑΠ 10/2022 άπασες δημοσ. ΤΝΠ Ισοκράτης.

11. Δαλακούρας Θ., Η αποδεικτική διαδικασία κατά τον νέο Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ΠοινΧρ ΟΑ, σ. 643, Κωνσταντινίδης

πρέπει να υπάρχει σαφής διάκριση ανάμεσα στην αρχή της ηθικής απόδειξης και τις αποδεικτικές απαγορεύσεις, άλλως θα οδηγούμασταν εν τέλει στο παράδοξο συμπέρασμα να θεωρούνται αντισυνταγματικές και αντίθετες στην αρχή της ηθικής απόδειξης όλες οι διατάξεις που εισάγουν αποδεικτικές απαγορεύσεις.¹² Τα αυτά, εξάλλου, επιβεβαιώνουν πλέον σαφώς τόσο η γραμματική διατύπωση της νέας διάταξης («δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη»)¹³ όσο και η ιστορική βούληση του νομοθέτη, όπως αυτή αποτυπώνεται εναργώς στην Αιτιολογική Έκθεση του νέου ΚΠΔ (Ν. 4620/2019).¹⁴ Στην περίπτωση λοιπόν που το δικαστήριο λάβει υπόψη για την καταδίκη του κατηγορουμένου τη μαρτυρική κατάθεση ή το υπόμνημα παροχής εξηγήσεων ή την απολογία συγκατηγορουμένου του για την ίδια πράξη, χωρίς να μνημονεύει στην καταδικαστική του απόφαση έτερο αποδεικτικό μέσο το οποίο να ενισχύει τους ισχυρισμούς του συγκατηγορουμένου, τότε επέρχεται απόλυτη ακυρότητα¹⁵ λόγω παραβίασης των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου.

Εν προκειμένω, καίτοι στη μείζονα πρόταση της υπ' αριθ. 908/2023 απόφασης αναπαράγεται επί της ουσίας η πάγια θέση του ΑΠ περί του ότι η διάταξη του άρθρου 211 ΚΠΔ συνιστά απλώς έναν κανόνα αξιολόγησης και δεν εισάγει ευθεία αποδεικτική απαγόρευση, την ίδια στιγμή προτάσσεται ότι σε περίπτωση παραβίασης της εν λόγω διάταξης επέρχεται απόλυτη ακυρότητα λόγω παραβίασης των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου (άρ. 171 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ). Ήδη λοιπόν συνάγεται ότι η ως άνω παραδοχή –η οποία να σημειωθεί ότι επαναλαμβάνεται παγίως και σε έτερες αρεοπαγитικές αποφάσεις,¹⁶ ιδίως μετά τη θέσπιση του νέου ΚΠΔ–, ενέχει αντίφαση, καθώς δε συνάδει η φύση που αποδίδει στη διάταξη με τη δικονομική συνέπεια που τη συνοδεύει. Εύλογα δε υποθέτει κανείς ότι η αιτιολογία αυτή οφείλεται

Α., Η απόδειξη στην ποινική δίκη, 2022, σ. 256, Κωστώρας Α., *Η ενοχοποίηση του κατηγορουμένου από τον συγκατηγορούμενό του*, ΠοινΧρ ΝΑ, σ. 775, Νάνιτος Χ., *Αποδεικτικές απαγορεύσεις στην ποινική δίκη*, 2010, σ. 365, Παπαδαμάκης Α., *Ποινική Δικονομία*, έκδ. 11^η, σ. 507, Τσόλιας Γ., Το άρθρο 211Α ΚΠΔ, ανάμεσα στην ηθική απόδειξη και στην δεσμευτικότητα των αποδεικτικών απαγορεύσεων στην ποινική δίκη, ΠοινΧρ ΝΒ, σ. 183-184.

12. Κωστώρας Α., ό. π., ΠοινΧρ ΝΑ, σ. 774 επ., Τσόλιας Γ., ό. π., ΠοινΧρ ΝΒ, σ. 177 επ.

13. Η διάταξη του άρθ. 211 του νέου ΚΠΔ, είχε αρχικά την εξής μορφή (Ν. 4620/2019): «Μόνη η μαρτυρική κατάθεση ή η παροχή εξηγήσεων ή η απολογία προσώπου συγκατηγορουμένου για την ίδια πράξη δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για την καταδίκη του κατηγορουμένου», ενώ με την τροποποίηση που επήλθε με το Ν. 4855/2021 διαμορφώθηκε ως εξής: «Η μαρτυρική κατάθεση ή η παροχή εξηγήσεων ή η απολογία προσώπου συγκατηγορουμένου για την ίδια πράξη δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για την καταδίκη του κατηγορουμένου, αν δεν υπάρχει και άλλο, ρητά κατονομαζόμενο στην απόφαση, αποδεικτικό μέσο».

14. «[...] Έτσι, αντί της προηγούμενης διατύπωσης «δεν είναι αρκετή για την καταδίκη» που παρέπεμπε ευθέως σε έναν έλεγχο της επάρκειας του αποδεικτικού αυτού μέσου και στην ανάγκη συναξιολόγησής του με άλλες αποδείξεις, προωθήθηκε η διατύπωση «δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για την καταδίκη», ώστε να καταστεί σαφές ότι η τυχόν λήψη της συνιστά μια αποδεικτική απαγόρευση αξιοποίησης, η παραβίαση της οποίας επισύρει την απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας λόγω της προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη κατ' άρθρο 6 ΕΣΔΑ».

15. Κωνσταντινίδης Α., ό. π., 2022, σ. 255, Παπαδαμάκης Α., ό. π., έκδ. 11^η, σ. 507, Τσόλιας Γ., ό. π., ΠοινΧρ ΝΒ, σ. 184, Σεφερίδης Η., *Οι μάρτυρες στην ποινική διαδικασία*, 2018, σ. 27

16. ΑΠ 447/2023, ΑΠ 63/2023, ΑΠ 1357/2022, ΑΠ 10/2022 άπασες δημοσ. ΤΝΠ Ισοκράτης.

στην προσπάθεια του Αρείου Πάγου να εφαρμόσει μεν πιστά το ρητό πλέον γράμμα της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ, χωρίς ωστόσο να εγκαταλείψει την πάγια νομολογία του. Δεδομένης όμως της μορφής που έχει σήμερα το άρθρο, η αναπαραγωγή της άποψης περί κανόνα αξιολόγησης που απλώς συμπληρώνει την αρχή της ηθικής απόδειξης χωρίς να επάγεται αποδεικτική απαγόρευση, έρχεται ευθέως σε αντίθεση τόσο με τη γραμματική όσο και με την τελολογική ερμηνεία της διάταξης και ως εκ τούτου δεν μπορεί πλέον να θεωρηθεί υποστηρίξιμη.

Αξίζει βέβαια να σημειωθεί ότι διαχρονικά παρατηρείται μια αδικαιολόγητη «συστολή» όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ, η οποία δεν ερείδεται τόσο στο ουσιαστικό περιεχόμενο της διάταξης όσο πρωτίστως στη λεκτική απόδοσή του. Έτσι, είδαμε παραπάνω να χρησιμοποιούνται όροι όπως «*αποδεικτικός περιορισμός*»¹⁷ ή «*ατελής κανόνας αξιολόγησης των αποδείξεων*» και εν γένει πάσα άλλη λέξη, αρκεί να αποφευχθεί η χρήση του όρου «*αποδεικτική απαγόρευση*». Είναι, μάλιστα, χαρακτηριστικό ότι ακόμα και στην αιτιολογική έκθεση του Ν. 4855/2021 χρησιμοποιείται ο όρος «*αποδεικτικός περιορισμός*»,¹⁸ καίτοι με τον νέο ΚΠΔ (Ν. 4620/2019) έχει πλέον ήδη αποκρυσταλλωθεί ότι το άρθρο 211 ΚΠΔ εισάγει αποδεικτική απαγόρευση αξιοποίησης και επάγεται απόλυτη ακυρότητα. Επί της ουσίας ωστόσο δεν παρατηρείται κάποια θεμελιώδης απόκλιση ανάμεσα στις εκάστοτε χρησιμοποιούμενες ορολογίες, αφού, όπως εύστοχα έχει ήδη παρατηρηθεί,¹⁹ ακόμα και οι συγγραφείς που χρησιμοποιούν τον όρο «*αποδεικτικός περιορισμός*» ουσιαστικά του αποδίδουν τη σημασία της αποδεικτικής απαγόρευσης.

Παραμένει όμως το ερώτημα γιατί εξακολουθεί να παρατηρείται αυτός ο δισταγμός στη θεωρία, αλλά πρωτίστως στην εθνική νομολογία, να κατονομάσει ρητά τη διάταξη του άρθρου 211 ΚΠΔ ως αποδεικτική απαγόρευση αξιοποίησης, η οποία εισάγει απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας. Ο λόγος, αφενός, είναι πρακτικός και οφείλεται στο γεγονός ότι συχνά η κατάθεση του συγκατηγορουμένου είναι τουλάχιστον το αποφασιστικό αποδεικτικό μέσο σε βάρος του κατηγορουμένου, με αποτέλεσμα να θεωρείται ότι τυχόν ευθεία απαγόρευση της χρησιμοποίησής της θα αδρανοποιούσε οιονεί αυτόματα το εν λόγω αποδεικτικό μέσο και θα δυσχέραινε το έργο των διωκτικών αρχών και κατ' επέκταση των δικαστών ως προς την εξιχνίαση ποικίλων εγκλημάτων και την κατάγνωση της ενοχής του δράστη. Αντιθέτως, οι απόψεις περί

17. Χαρακτηριστική η άποψη Μαργαρίτη, ο οποίος υποστηρίζει ότι και υπό τη σημερινή μορφή της η διάταξη εξακολουθεί να εισάγει αποδεικτικό περιορισμό και όχι αποδεικτική απαγόρευση (Μαργαρίτης Λ., Ποινική Απόδειξη, 2022, σ. 186, ο ίδιος, Η μαρτυρία του συγκατηγορουμένου στο δίκαιο της ποινικής απόδειξης, ΠοινΔικ 2021, σ. 1362).

18. «*Η αναδιατύπωση του κειμένου κρίνεται νομοτεχνικά επιβεβλημένη, επιπλέον δε ουσιαστικοποιείται ο αποδεικτικός περιορισμός με την εισαγόμενη αξίωση για ρητή αναφορά στην καταδικαστική απόφαση και του άλλου αποδεικτικού μέσου που ενισχύει τη συμβολή του συγκατηγορουμένου*».

19. Κωστάρας Α., ό. π., ΠοινΧρ ΝΑ, σ. 775, πρβλ. και Νάντος Χ., ό. π., 2010, σ. 365-366.

αποδεικτικού περιορισμού και κανόνα αξιολόγησης δημιουργούν την εντύπωση της ύπαρξης μεγαλύτερης ευελιξίας στον δικαστή να κρίνει ad hoc την κάθε υπόθεση και να αξιοποιήσει στο έπακρον κάθε αποδεικτικό μέσο. Στα ανωτέρω, βέβαια, συμβάλλει τόσο το μαζικό φαινόμενο της δευτερογενούς αναπαραγωγής των καταθέσεων από αστυνομικά όργανα –ως θα εκτεθεί και στη συνέχεια– όσο και η πάγια νομολογία του Αρείου Πάγου, η οποία αρκείται στην κατ' είδος αναφορά των αποδεικτικών μέσων, χωρίς να απαιτεί χωριστή μνεία αυτών, καθιστώντας για τον λόγο αυτό δυσχερή την πιστή εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ. Με το να μην αναγνωρίζεται λοιπόν ρητά αποδεικτική απαγόρευση καταλείπεται –κατ' επίφαση– περισσότερη ελευθερία στη δικανική κρίση.

Από την άλλη, ο δεύτερος λόγος αυτής της διστακτικότητας συναρτάται άμεσα με τη δικονομική συνέπεια της απόλυτης ακυρότητας. Συγκεκριμένα, καίτοι στο άρθρο 171 ΚΠΔ γίνεται ρητή μνεία στην ΕΣΔΑ ως πηγή δικαιωμάτων για τον κατηγορούμενο, η παραβίαση των οποίων φυσικά επάγεται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας, η νομολογία των εθνικών δικαστηρίων παγίως αποφεύγει να αναγάγει μια τέτοια ακυρότητα απευθείας στην ΕΣΔΑ. Ακόμα όμως και όταν το πράττει, περιορίζεται αποκλειστικά σε μια γενική επίκληση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, παρ' όσον τα επιμέρους δικαιώματα που κατοχυρώνονται στη Σύμβαση, όπως για παράδειγμα το υπό κρίση δικαίωμα του άρθρου 6 παρ. 3δ της ΕΣΔΑ που αποτελεί ειδικότερη έκφραση (“specific aspect”)²⁰ και συστατικό στοιχείο του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, όπως αυτό κατοχυρώνεται στην παρ. 1 του αυτού άρθρου της Σύμβασης.²¹ Αυτό, άλλωστε, διαφαίνεται και από την ίδια την αιτιολογική έκθεση του νέου ΚΠΔ,²² όπου και πάλι γίνεται αποκλειστικά και μόνο μνεία στο γενικό δικαίωμα του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, παρά το γεγονός ότι σχετικώς υπήρξε μάλιστα και υπόθεση ελληνικού ενδιαφέροντος,²³ στην οποία η χώρα μας καταδικάστηκε από το ΕΔΔΑ για παραβίαση του δικαιώματος αντιπαράθεσης του κατηγορουμένου (άρ. 6 παρ. 3δ της ΕΣΔΑ). Ο δισταγμός, επομένως, των εθνικών δικαστηρίων να επικαλεστούν ευθέως τις διατάξεις της ΕΣΔΑ επηρεάζει συνακόλουθα και την εδραίωση της δικονομικής συνέπειας της απόλυτης ακυρότητας σε περίπτωση παραβίασης της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ, καθώς η επέλευση της ακυρότητας φέρεται να στερείται ερείσματος δίχως αναγωγή στο δικαίωμα του άρθρου 6 παρ. 3δ της ΕΣΔΑ ή έστω στο ευρύτερο δικαίωμα του κατηγορουμένου σε δίκαιη δίκη.

20. European Court of Human Rights, Guide on Article 6 of the Convention-Right to a fair trial (criminal limb), κεφ. VI, ενότ. Β, υποκεφ. 4, παρ. 494 (ενημ. 31.08.2022).

21. Τριανταφύλλου Α., Ζητήματα μαρτυρικής απόδειξης στην ποινική δίκη, 2014, σ. 13, Τσόλκα Ο., Το δικαίωμα του κατηγορουμένου να εξετάζει μάρτυρες κατηγορίας κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ. 3 δ της ΕΣΔΑ., ΠοινΧρ ΝΣΤ, σ. 86, Χριστόπουλος Π., Το δικαίωμα του κατηγορουμένου να εξετάζει μάρτυρες κατηγορίας κατ' άρθρο 6 παρ. 3 δ' της ΕΣΔΑ, ΠοινΔικ 2009, σ. 1283.

22. Οράτε ανωτέρω την υπ' αριθ. 14 υποσημείωση.

23. Πρβλ. Νικολίτσας κατά Ελλάδα.

Σε κάθε περίπτωση, αυτό που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι η μη αναγνώριση της νομικής φύσης της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ ως αποδεικτικής απαγόρευσης, ενώ παράλληλα γίνεται –ορθώς– δεκτό ότι σε περίπτωση παραβίασης της εν λόγω διάταξης επέρχεται απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας, είναι συστημικά και λογικά ανακόλουθη και δημιουργεί κενά και αντιφάσεις στην αιτιολογία της εκάστοτε δικαστικής απόφασης, όπως η εδώ εξεταζόμενη. Λαμβάνοντας δε υπόψη τη σημερινή μορφή της διάταξης, η υιοθέτηση οποιασδήποτε άλλης άποψης σε σχέση με τη νομική φύση αυτής, ή η προσπάθεια συγκερασμού των επιμέρους απόψεων, αντίκειται τόσο στο γράμμα του νόμου όσο και στην ιστορική βούληση του νομοθέτη.

B. Η δευτερογενής αναπαραγωγή των μαρτυρικών καταθέσεων

Αποτελεί, δυστυχώς, κοινή πρακτική να καλούνται και να καταθέτουν ως μάρτυρες, είτε στην προδικασία είτε στο ακροατήριο, προανακριτικοί υπάλληλοι που επί της ουσίας καταθέτουν αποκλειστικά για γεγονότα για τα οποία οι ίδιοι δεν έχουν άμεση πρωτογενή γνώση. Ειδικότερα, η κατάθεσή τους μπορεί να αφορά είτε σε παράθεση στοιχείων για κάποια ανακριτική πράξη που διενεργήθηκε από έτερο συνάδελφό τους και για την οποία έχει ήδη συνταχθεί σχετική έκθεση (π.χ. αστυνομικός καταθέτει ως μάρτυρας για το βιντεοληπτικό υλικό που επισκοπήθηκε από τρίτον και για το οποίο υπάρχει ήδη στη δικογραφία η σχετική έκθεση παρατήρησης βιντεοληπτικού υλικού – επί της ουσίας προφορικοποιεί το περιεχόμενο της έκθεσης), είτε σε αναπαραγωγή των όσων δήλωσε ενώπιόν τους ο ίδιος κατηγορούμενος.²⁴ Σε αμφότερες δε τις περιπτώσεις, η πρακτική αυτή αποβλέπει στην κατ' επίφαση ενίσχυση του αποδεικτικού υλικού, με τη δημιουργία πλείστων αποδεικτικών μέσων που «επιβεβαιώνουν» τα επιβαρυντικά στοιχεία σε βάρος του κατηγορουμένου, ενώ επί της ουσίας πρόκειται για ένα και το αυτό αποδεικτικό στοιχείο. Επιτυγχάνεται έτσι η έμμεση καταστρατήγηση αποδεικτικών απαγορεύσεων και υπερασπιστικών δικαιωμάτων, που λειτουργεί πρωτίστως σε βάρος του κατηγορουμένου, αλλά και του ίδιου του συστήματος απονομής της δικαιοσύνης.

Η ως άνω δε πρακτική παρουσιάζεται ιδιαίτερος προβληματική στο πλαίσιο της εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ. Ειδικότερα, γίνεται παγίως δεκτό²⁵ ότι η μαρτυρική κατάθεση, η παροχή εξηγήσεων ή η απολογία του συγκατηγορουμένου δεν ενισχύεται από την κατάθεση ενός μάρτυρα που ως μοναδική πηγή πληροφόρησής του έχει τον συγκεκριμένο

24. Πρβλ. ΕφΠατρ 292/1996, ΑΠ 2/2012, ΑΠ 471/2016, ΑΠ 10/2022 άπασες δημοσ. ΤΝΠ Ισοκράτης.

25. Πρβλ. Νάντος Χ., Η αρχή της αμεσότητας στην ποινική δίκη, 2021, σ. 266, ο ίδιος, Αποδεικτικές απαγορεύσεις στην ποινική δίκη, 2010, σ. 368-369, Παπαδαμάκης Α., ό. π., έκδ. 11^η, σ. 507, Τσάκος Σ. εις: Ζαχαριάδης Α./Μαργαρίτης Α., Ο νέος ΚΠΔ, έκδ. 2^η, τόμ. Ι, άρ. 211, πλαγιαρ. 14.

συγκατηγορούμενο.²⁶ Διχογνωμία ωστόσο επικρατεί σε σχέση με τις καταθέσεις των μαρτύρων-αστυνομικών. Έτσι, κατά μία άποψη,²⁷ αυτές εμπίπτουν στον ως άνω περιορισμό, συχνά ωστόσο η νομολογία²⁸ δέχεται ότι ο εν λόγω περιορισμός δεν ισχύει στην περίπτωση που ο μάρτυρας-αστυνομικός διενήργησε και ο ίδιος έρευνα, η οποία επιβεβαίωσε τα λεγόμενα του συγκατηγορουμένου· η τελευταία μάλιστα θέση είναι αυτή η οποία επί της ουσίας υιοθετείται σιωπηρά και από το σκεπτικό της εδώ εξεταζόμενης απόφασης. Ως ορθότερη βέβαια θα πρέπει να προκριθεί η πρώτη ως άνω άποψη, καθώς οι καταθέσεις αυτές συνιστούν ουσιαστικά έμμεση καταστρατήγηση της απαγόρευσης του άρθρου 211 ΚΠΔ, αφού η μαρτυρία κάποιου που αποκλειστικά βεβαιώνει το περιεχόμενο των όσων έχει ήδη καταθέσει ενώπιον του ο συγκατηγορούμενος, χωρίς ουσιαστικά να εισφέρει κάτι νέο σε αυτά, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει αυτοτέλεια, έτσι ώστε να αντιμετωπιστεί ως έτερο αποδεικτικό μέσο που ενισχύει την αξιοπιστία και τους ισχυρισμούς του συγκατηγορουμένου σε βάρος ετέρου κατηγορουμένου. Άλλωστε, ακόμα και η θέση που υιοθετεί η νομολογία ερείδεται επί της ουσίας σε ένα ψευτοδίλημμα, αφού εάν ο μάρτυρας-αστυνομικός έχει πράγματι προβεί σε νομότυπη έρευνα, δύναμει της οποίας επιβεβαίωσε το περιεχόμενο των όσων κατέθεσε ο συγκατηγορούμενος, τότε θα έχει συνταχθεί σχετική έκθεση έρευνας, η οποία θα μπορούσε κάλλιστα να αποτελέσει «άλλο» αποδεικτικό μέσο κατά την έννοια του άρθρου 211 ΚΠΔ, ώστε να μην τίθεται ζήτημα αξιοποίησης ή μη της κατάθεσης του μάρτυρα-αστυνομικού. Επομένως, καθίσταται πρόδηλο ότι η νομολογία, διαιωνίζοντας την ως άνω θέση περί της αξιοποίησης της κατάθεσης του μάρτυρα-αστυνομικού, ευνοεί επί της ουσίας την εκ πλαγίου παραβίαση της αποδεικτικής απαγόρευσης του άρθρου 211 ΚΠΔ, καθώς και τις «άτυπες» πρακτικές των διωκτικών αρχών.

Τα ανωτέρω διαφαίνονται και στο σκεπτικό της υπ' αριθ. 908/2023 απόφασης. Συγκεκριμένα, ο αναιρεσείων πρόβαλε τον ισχυρισμό ότι τα αποδεικτικά μέσα που κατά την αναιρεσιβαλλόμενη επαληθεύουν το περιεχόμενο των καταθέσεων των συγκατηγορουμένων του απλώς αναπαράγουν το περιεχόμενο των τελευταίων, και ως εκ τούτου έχει επέλθει παραβίαση του

26. Μάλιστα, σχετική συζήτηση υπήρξε και στο πλαίσιο της ψήφισης του Ν. 4855/2021, όπου προτάθηκε –χωρίς εν τέλει να υιοθετηθεί– να αποτυπωθεί η συγκεκριμένη προϋπόθεση ρητά στη διάταξη του άρθρου 211 ΚΠΔ: «[...] Αφού είναι να γίνει, ως γίνει σωστά, δηλαδή. Η μαρτυρική κατάθεση ή η παροχή εξηγήσεων ή η απολογία προσώπου συγκατηγορουμένου για την ίδια πράξη ή ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΑΛΛΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΠΟΥ ΜΟΝΗ ΠΗΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΕΙΧΕ ΤΟΝ ΣΥΓΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για την καταδίκη του κατηγορουμένου, αν δεν υπάρχει και άλλο, ρητά κατανομαζόμενο στην απόφαση, αποδεικτικό μέσο» [Αιτ. έκθεση Ν. 4855/2021 (σ. 220)].

27. Πρβλ. τη σχετική πρόταση που έγινε στο πλαίσιο ψήφισης του Ν. 4855/2021 για προσθήκη νέου ξεχωριστού άρθρου επ' αυτού: «Προσθήκη άρθρου 211B ΚΠΔ ως εξής: «Μόνη η κατάθεση αστυνομικού ή άλλου διωκτικού οργάνου ή η ανάγνωση στο ακροατήριο κατάθεσής του, που μεταφέρει όσα πληροφορήθηκε ως εξ' ακοής μάρτυρας απ' τον ίδιο τον κατηγορούμενο και, ιδίως, ως εξετάσας, ατύπως και προφορικά, τον κατηγορούμενο, μετά την σύλληψη του ως δράστη ή ύποπτο ποινικά κολάσιμης πράξης, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για την καταδίκη του κατηγορουμένου, επί ποινή ακυρότητας της διαδικασίας» [Αιτ. έκθεση Ν. 4855/2021 (σ. 160)].

28. ΑΠ 2108/2017, ΑΠ 484/2015, ΑΠ 1549/2009 άπασες δημοσ. ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

άρθρου 211 ΚΠΔ. Ο Άρειος Πάγος απέρριψε, ωστόσο, τον ως άνω ισχυρισμό ως αβάσιμο, επικαλούμενος επί της ουσίας την πάγια νομολογία του σε σχέση με τις καταθέσεις των μαρτύρων-αστυνομικών, καθώς αναφέρει ότι ο μάρτυρας-αστυνομικός ερεύνησε και διαπίστωσε την αλήθεια των όσων κατέθεσε ο συγκατηγορούμενος «*ως προς τον τρόπο που τελέστηκε η επίδικη πράξη*» και ως εκ τούτου η κατάθεσή του δεν αναπαράγει απλώς δευτερογενώς την κατάθεση του συγκατηγορουμένου, ώστε να θεωρηθεί ότι παραβιάζει το άρθρο 211 ΚΠΔ. Πράγματι δε, εν προκειμένω φέρεται να υπάρχουν και έτερα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία επιβεβαιώνουν τόσο την κατάθεση του συγκατηγορουμένου όσο και τη διενέργεια της σχετικής έρευνας από τις αστυνομικές αρχές (βλ. αναφορά σε φωτογραφίες και στο υπ' αριθ. 3021/8/1756/16-1-2012 έγγραφο του Τμήματος Ασφαλείας). Μια, επομένως, αναφορά στα τελευταία αυτά αποδεικτικά μέσα θα ήταν αρκετή για την πλήρωση των όρων του άρθρου 211 ΚΠΔ, χωρίς να απαιτείται το ζήτημα να αναχθεί σε αξιολόγηση του περιεχομένου της κατάθεσης του μάρτυρα-αστυνομικού.

Αυτή η διάρθρωση, ωστόσο, του σκεπτικού επιβεβαιώνει την ως άνω εκτεθείσα προβληματική, αφού με την επίκληση της δευτερογενούς ουσιαστικά κατάθεσης του μάρτυρα-αστυνομικού καταλείπονται περιθώρια καταστρατήγησης της αποδεικτικής απαγόρευσης του άρθρου 211 ΚΠΔ, καίτοι η απόφαση θα μπορούσε να θεμελιώσει απευθείας την αιτιολογία της σε έτερα αποδεικτικά μέσα (πρβλ. φωτογραφικό υλικό και εκθέσεις της αστυνομίας). Τα αυτά επιβεβαιώνουν, άλλωστε, και το σκεπτικό της αναιρεσιβαλλομένης, το οποίο επισκοπήθηκε επιτρεπτός στο πλαίσιο του διεξαγόμενου αναιρετικού ελέγχου, όπου γίνεται αξιολόγηση²⁹ της αξιοπιστίας και των κινήτρων του συγκατηγορουμένου που κατέθεσε ως μάρτυρας στο ακροατήριο του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου.³⁰ Η διάταξη όμως του άρθρου 211 ΚΠΔ δεν καταλείπει περιθώρια ad hoc αξιολόγησης της κατάθεσης του εκάστοτε συγκατηγορουμένου, αλλά την αξιολογεί a priori ως αμφίβολη αξιοπιστίας και γι' αυτό αξιώνει τη συνδρομή και έτερου αποδεικτικού μέσου που να επιβεβαιώνει το περιεχόμενό της.

Η νομολογία του Ανωτάτου Ακυρωτικού οφείλει, επομένως, να μην εξαιρεί ως «άλλο» αποδεικτικό μέσο καταθέσεις που απλώς μεταφέρουν ή επαναλαμβάνουν τα όσα δήλωσε ο εκάστοτε συγκατηγορούμενος, αλλά αντιθέτως να προτάσσει αυτοτελή αποδεικτικά μέσα, τα οποία έχουν αποκτηθεί τηρουμένων όλων των δικονομικών τύπων.

29. Η πρακτική αυτή οφείλεται στην πάγια νομολογία του ΑΠ σχετικά με τη νομική φύση της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ ως κανόνα αξιολόγησης, όπως εκτέθηκε παραπάνω.

30. «*Ακόμη όσα λεπτομερώς κατέθεσε ο Γ. Β. ως μάρτυρας στο ακροατήριο του παρόντος δικαστηρίου, υποστάς τη βάσανο του ακροατηρίου, σχετικά με τον ως άνω χρόνο και τρόπο τέλεσης της παραπάνω αξιόποινης πράξης του κατηγορουμένου, τη λεπτομερή περιγραφή του χώρου και του τρόπου με τον οποίο ο κατηγορούμενος μεταποιούσε τα ληστευθέντα χρυσαφικά και τα μέσα που χρησιμοποιούσε, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι αποκλείεται να τα γνώριζε αν δεν ήταν αυτόπτης, ενώ δεν προέκυψε κάποιο στοιχείο που να καταδεικνύει εμπάθεια ή άλλο κίνητρο αυτού και του Α Β. να εμπλέξουν ειδικά τον κατηγορούμενο ως δράστη, ενώ περαιτέρω αυτός (κατηγορούμενος) δεν προέβαλε κάποιο αξιόπιστο “άλλοθι”*».

Γ. Η έννοια της «ίδιας πράξης»

Στη θεωρία³¹ ακολουθούνται δύο διαφορετικές τάσεις για την έννοια του συγκατηγορουμένου, η τυπική και η ουσιαστική. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την τυπική έννοια του συγκατηγορουμένου (“formeller Mitbeschuldigtenbegriff”), ως συγκατηγορούμενοι θεωρούνται τα πρόσωπα εκείνα στα οποία αποδίδεται η διάπραξη του ίδιου εγκλήματος και τα οποία δικάζονται ταυτόχρονα στην ίδια δίκη. Αντιθέτως, σύμφωνα με την ουσιαστική έννοια του συγκατηγορουμένου (“materieller Mitbeschuldigtenbegriff”), ως συγκατηγορούμενοι θεωρούνται τα πρόσωπα εκείνα στα οποία αποδίδεται μεν η διάπραξη της ίδιας εγκληματικής πράξης, ανεξαρτήτως όμως του αν αυτά δικάζονται στην ίδια ή σε διαφορετική δίκη. Στην πρώτη λοιπόν περίπτωση, για να θεωρηθούν δύο ή και περισσότερα πρόσωπα ως συγκατηγορούμενοι απαιτείται ταυτότητα της εγκληματικής πράξης και σωρευτικώς ταυτόχρονη συνεκδίκαση όλων στο πλαίσιο της ίδιας δίκης, ενώ στη δεύτερη περίπτωση αρκεί μόνο η ταυτότητα της εγκληματικής πράξης, χωρίς να ενδιαφέρει αν τα πρόσωπα αυτά θα παραπεμφθούν ή αν ήδη δικάστηκαν στην ίδια ή σε άλλη δίκη. Την τελευταία δε αυτή άποψη υιοθετεί και ο ΚΠΔ.³²

Όσον αφορά δε την έννοια της «ίδιας πράξης», γίνεται δεκτό ότι σε αυτή περιλαμβάνονται οι περιπτώσεις της εν στενή και εν ευρεία εννοία συμμετοχής (άρθρα 45-47 ΠΚ), οι περιπτώσεις της συναντώμενης και της συγκλίνουσας δράσης περισσότερων προσώπων, οι περιπτώσεις των περισσότερων πράξεων που ανήκουν στο ίδιο βιοτικό συμβάν και, τέλος, οι πράξεις εκείνες όπου η ακολουθούσα –αυτοτελής και διακεκριμένη– πράξη συνέχεται αμέσως με την τελεσθείσα προηγούμενως από άλλο πρόσωπο πράξη, επί της οποίας στηρίζεται η μεταγενέστερη συμπεριφορά του εν συνεχεία αυτούργου.³³ Παγίως, ωστόσο, υποστηρίζεται ότι δεν εμπίπτουν στην έννοια της «ίδιας πράξης» τα συναφή, κατά την έννοια του άρθρου 128 ΚΠΔ, εγκλήματα.³⁴

Τίθεται όμως το ερώτημα πώς επί της ουσίας διακρίνεται η περίπτωση δ' του άρθρου 128 ΚΠΔ, στην οποία παγίως εντάσσονται τα αδικήματα της κλοπής ή της ληστείας και της αποδοχής προϊόντων εγκλήματος,³⁵ από την περίπτωση εκείνη όπου έχουμε μια μεταγενέστερη,

31. Κωστάρας Α., Η ενοχοποίηση του κατηγορουμένου από τον συγκατηγορούμενό του, ΠοινΧρ ΝΑ, σ. 769, Τριανταφύλλου Γ., Η απαγόρευση αξιοποίησης της απολογίας ή της μαρτυρικής κατάθεσης του συγκατηγορουμένου, ΠοινΧρ ΜΣΤ, σ. 1211-1212.

32. Στο αρχικό σχέδιο του Ν. 2408/1996, η σχετική διάταξη έκανε λόγο για συγκατηγορουμένους «στην ίδια δίκη» (τυπική έννοια συγκατηγορουμένου), στο τελικό όμως κείμενο χρησιμοποιήθηκε ο όρος «ίδια πράξη» (ουσιαστική έννοια συγκατηγορουμένου), ο οποίος διατηρείται μέχρι και σήμερα.

33. Μαργαρίτης Λ., ό. π., 2022, σ. 204-205, ο ίδιος, ό. π., ΠοινΔικ 2021, σ. 1370 (με τις εκεί παραπομπές), Παπαδαμάκης Α., ό. π., έκδ. 11^η, σ. 507-508.

34. Παπαδαμάκης Α., ό. π., έκδ. 11^η, σ. 508, Τσάκος Σ. εις: Ζαχαριάδης Α./Μαργαρίτης Α., ό. π., έκδ. 2^η, τόμ. Ι, άρ. 211, πλαγιαρ. 16.

35. Παπαδαμάκης Α., ό. π., έκδ. 11^η, σ. 89-91, Σκορδαλός Ι./Πύλης Κ./Φακής Σ. εις: Ζαχαριάδης Α./Μαργαρίτης Α., ό. π., έκδ. 2^η, τόμ. Ι, άρ. 128, πλαγιαρ. 6.

αυτοτελή και διακεκριμένη αξιόποινη πράξη, η οποία συνέχεται αμέσως και στηρίζεται στην προηγηθείσα πράξη που τελέστηκε από άλλο πρόσωπο.³⁶ Η προβληματική, μάλιστα, γεννάται ιδίως για την περίπτωση των αδικημάτων της κλοπής/ληστείας και της αποδοχής/διάθεσης προϊόντων εγκλήματος, τα οποία φέρονται να εμπίπτουν και στις δύο ως άνω κατηγορίες. Τι θα ισχύσει, επομένως εδώ; Θα θεωρηθούν –ως παγίως γίνεται δεκτό– ως συναφή αδικήματα, και άρα εκτός του πεδίου εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ, ή θα υπαχθούν στη δεύτερη ως άνω περίπτωση, και ως εκ τούτου θα ισχύει κανονικά η αποδεικτική απαγόρευση που θεσπίζει το άρθρο αυτό;

Το εν λόγω ζήτημα ανακύπτει και στην περίπτωση της εδώ εξεταζόμενης απόφασης, καθώς τα επίδικα αδικήματα είναι αυτά της ληστείας και της νομιμοποίησης εσόδων εξ αυτής. Εν προκειμένω δε, το Ανώτατο Ακυρωτικό υπήγαγε τα αδικήματα αυτά στην δεύτερη ως άνω περίπτωση και έκρινε –ως σιωπηρά συνάγεται–³⁷ ότι συντρέχει ο όρος της «ίδιας πράξης» και άρα είναι εφαρμοστέο το άρθρο 211 ΚΠΔ, χωρίς βέβαια κάποια περαιτέρω αιτιολογία. Συγχρόνως, ωστόσο, είναι προφανές ότι τα αυτά αδικήματα θα μπορούσαν εύλογα να θεωρηθούν ως συναφή κατ' άρθρο 128 περ. δ' ΚΠΔ, και ήδη εκ μόνου αυτού του λόγου να κριθεί ότι εν προκειμένω δεν νοείται «ίδια πράξη» και άρα ούτε εφαρμογή του άρθρου 211 ΚΠΔ.

Συνάγεται λοιπόν ότι, ως προς τέτοιου τουλάχιστον είδους αδικήματα, οι δύο ως άνω κατηγορίες φέρεται να αλληλεπικαλύπτονται πλήρως, δίχως να διαφαίνεται κάποιος λόγος να επικρατήσει η μία έναντι της άλλης, πλην φυσικά του οφέλους που θα έχει ο κατηγορούμενος στην δεύτερη περίπτωση από την διεύρυνση της έννοιας της «ίδιας πράξης» και την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ.

Σαν κατακλείδα, μπορούμε να επισημάνουμε ότι η νομολογία του Ανωτάτου Ακυρωτικού οφείλει να μην αρκείται στην στείρα αναπαραγωγή παγιωμένων θέσεων, χωρίς να εξετάζει τη συμφωνία τους με τις υφιστάμενες νομοθετικές διατάξεις και πρωτίστως με τα κείμενα υπερνομοθετικής ισχύος, όπως η ΕΣΔΑ. Οι επανειλημμένες «γλωσσικές βελτιώσεις» της διάταξης του άρθρου 211 ΚΠΔ, από κοινού με τις προβληματικές που αναδείχθηκαν στο πλαίσιο του παρόντος σχολιασμού, καταδεικνύουν την ανάγκη για διάπλαση ουσιαστικής νομολογίας που θα ανταποκρίνεται στους σκοπούς θέσπισης της συγκεκριμένης αποδεικτικής απαγόρευσης.

36. ΑΠ 1312/2022, ΑΠ 10/2022, ΑΠ 809/2020 άπασες δημοσ. ΤΝΠ Ισοκράτης

37. Αξίζει βέβαια να επισημανθεί η χρήση εισαγωγικών κατά τη χρήση του όρου «συγκατηγορούμενοι»: «[...] ήτοι, αποκλειστικά στην μαρτυρική κατάθεση του Γ.Β. και στην απολογία των αμετάκλητα καταδικασθέντων για το βασικό έγκλημα της ληστείας «συγκατηγορουμένων» Γ.Β. και ..., συμμετόχου και αυτουργού του βασικού εγκλήματος της ληστείας, αντίστοιχα [...]». Καίτοι η χρήση τους θα μπορούσε να αποδοθεί σε απλή παράθεση των ισχυρισμών του αναιρεσειόντος, δημιουργεί ωστόσο αμφιβολίες για το αν το δικαστήριο αποδέχεται την έννοια των συγκατηγορουμένων.